

Expunerea ministrului Csaky.

II.

Nu putem în destulă ac-
centua, câtă de periculoasă este
pentru instrucțiunea poporului ro-
mânescu programa, ce a desfă-
șurat-o în dietă ministrul ungu-
rescu de instrucțiune Csaky.

Nu putem în destulă atrage
atențiunea autorităților noastre bi-
sericesci-școlare și a tuturilor bă-
baților noștri naționali asupra
nouvei mișcări de reformă în ale
instrucțiunii, pe care pressa ma-
ghiară o numește scurtă și cu-
prindătoră: politică culturală-ma-
ghiară.

Cea mai mare greutate o pune
ministrul Csaky pe planul său
privitor la înființarea asilurilor
de copii (Kisdedovo) despre care
am vorbit în numerii premer-
gători.

Pentru o informare câtă mai
clară a cetitorilor noștri aflăm
de bine a reproduce aici în tradu-
cere, după însemnările stenografice
dietale, din cuvânt în cuvânt
acea parte a vorbirii ministrului,
care tractează despre cestiunea asi-
lurilor de copii. Csaky dize:

„De cea dintăiu datoră a mea am
considerat pregătirea unui proiect
de lege asupra instituțiunii asilurilor
de copii (Aprobări generale) care este gata
pană la definitivă stabilire a textului.
(Aprobări generale) Suntă deja adunate
și datele necesare; voiesc numai ca să
se mai desbată proiectul într-o anchetă
mai restrânsă spre al-ă presenta apoi par-
lamentului cu deplină liniștire încă în
cursul sesiunii de față. (Aprobări viue
generale.)

Nu este la locul său, cred, ca să
mă ocupă cu detaliurile proiectului; spre
orientarea onoratei camere voiesc însă
să amintesc numai în genere, că por-
nesc din acelu punct de vedere, că au

dreptul a înființa astfel de institute
statul, confesiunile, persoanele iuridice
și persoanele private, ear comunele
sunt obligate a le înființa atunci, când
nici unul din factorii memoratți n'a în-
ființat un asemenea institut în comu-
nă. (Aprobări generale). Deoarece însă
comunele în patria noastră se luptă încă
și acuma ici și colo cu sarcini însem-
nate comunale, trebuia să ne gândim
și la aceea, ca sarcina dărilor să nu fiă
prea multă mărită prin noua sarcină.
Din acest punct de vedere cred a fi
de lipsă să împărțim asilurile de copii
ce se vor înființa, precum și cele exis-
tente, în trei clase, adevă în asiluri de
copii regulate, în asiluri permanente și
în asiluri de veră. Comunele vor fi
apoi obligate, fie-care după averea ei, a
înființa și a susține un institut ce va
correspunde uneia său celeilalte din aceste
clase. (Aprobări viue generale).

*Confesiunilor în fine voiesc să le
asigur în această afacere același cerc de
activitate, ce lău în instrucțiunea ele-
mentară. Deoarece însă în asilurile de copii
vor fi concentrate diferite și însemnate
interese de stat, cred că este necesar
de a fi în mod amănunțit și inspecți-
unea statului față cu factorii îndreptățiți a
înființa asiluri de copii. (Aprobări gene-
rale sgomotose).*

După lămuririle, ce le-am dat
în numerii premergători, își pōte
forma fiecare părerea cetind
enunțațiunea ministrului. Rămâne
numai ca să mai arătăm cum
înțeleg contrarii noștri, de tōte
nuanțele și partidele, această enun-
țiațiune și în deosebi cum își es-
plică ei „diferitele și însemnatele
interese de stat”, cari „se con-
centră” în proiectata înființare
în masă a asilurilor de copii.

Înainte de tōte constatăm, că
programa ministrului Csaky a fost
salutată de toți cei din dietă, de
gubernamentală ca și de opozițio-
nali, cu însuflețire. Când e vorba

de cultura națională și de inte-
resele maghiarisării toți suntă una.
Ministrul de instrucțiune nu mai
este considerat din parte-le ca
om de partidă, ci ca represen-
tant al intereselor de cultură
ale întregii rase maghiare. Acest
sămț de solidaritate în cestiunile
învețământului național ar pute
să ne servescă în multe privințe
și nouă Românilor ca exemplu.

Idea cea vechiă a maghiarisă-
torilor de a înființa în tōte co-
munele „Kisdedovo” „a făcut să
amutescă tōte îndoielele”, scrie tōia
gubernului „P. Lloyd”, asigurându
„că decă va succede a regula in-
stituțiunea de asiluri de copii așa
cum plănuesce ministrul, acesta
va fi o prestațiune în cel mai
mare grad importantă, o presta-
țiune nu numai culturală, ci și națio-
nală și economică!”

Proiectele de lege, anunțate de
ministrul Csaky, ne conduc în
Canaanul dorințelor noastre!“ es-
clamă în estasul său tōia guver-
nului și ce nu-i dă mâna acestei
foi a spune, o spun șovinistii mi-
titei de prin provincie.

Astfel se plânge „Erdelyi Hi-
rado” din Clușiu dîcînd: „Causa
noastră școlară e încă departe de
a fi națională maghiară, începînd
dela școala poporală în sus. Tera
e plină de tot felul de școle
poporale nemaghiare și suntă o
mulțime, deși din norocire cu mult
mai puține școle secundare și de
specialitate străine. Și ar merge
cum ar mai merge decă în aceste
școle numai limba de propunere
ar fi nemaghiară!... dîr nici direc-
țiunea loră spirituală nu este ma-
ghiară, ci e dușmană față cu rassa
noastră și cu nisuițele ei. În șco-
lele române se cresce o tinerime
plină de ură în contra a tot
ce e maghiar” ș. c. l.

De autonomia confesiunilor
și de liberul drept al socie-
tății se nu ne mai impededăm
esclamă „Erdelyi Hirado”, căci în
cestiuni de existență națională nu
recunoscem autonomia și liber-
tate. Ce ne folosesc nouă libe-
ralismul și toleranța, decă sub
principiul loră crescem șerpi la
sinul nostru... „De aceea să ie-
șim din apatie, să facem ca
causa instrucțiunii publice să de-
vină în adevăr maghiară, căci
de vom continua cu politica ter-
merilor numai încă câteva dec
de ani, Ungaria, în mâna tuturilor
șvêcolirilor kulturegyletești, nu
va mai fi, ci a fost.”

Etă ce așteptări, ce speranțe
și ce pretențiuni a deșteptat
programa ministrului Csaky în inima
șovinistilor. Etă ce înțeles dau
aceștia „intereselor diferite și
importantă ale statului, ce se con-
centră în școle, în asilurile de
copii” ș. a.

Csaky recunoșce încă în mod
academic cercul de activitate
al confesiunilor, dîr îngrijesce
de altă parte pentru ca să le facă
confesiunilor imposibilă ori-ce
mișcare de sine stătătoare, și calcă
în diua mare drepturile lor. Do-
vadă viuă a facerea gimnasiului din
Beiuș.

Și-o asemenea politică se cul-
tivă de către guvernul ungurescu,
un asemenea curent se nasce în
societatea maghiară în nisce mo-
mente, când în Austria principiul
libertății și al egalei îndreptății
naționale serbeză o nouă învin-
gere în urma împăcării ceho-boeme!

Norocul ce l'au avut în urma
unor favorabile constelațiuni es-
teriore în cei două-deci de ani din
urmă, i-a orbit cu totul!

FOILETONUL „GAZETEI TRANSILVANIEI”.

(5) LINIȘTEA CASEI.

Roman, de I. C. Panțu.

Logofetul Stanu, care lă insoția, încep să
strige:

„Mai încet la mașină, că aveți s'o înfundatți, și
voi dela mașină nu risipiți, că vă croiesc pe amē-
două părțile.”

Intorcēndu-se apoi către magazia, îmbărbăta pe
fiecare, ăr în cele din urmă, vâdēnd pe sacagiu, îi
strigă să aducă apă la vapor și să mână într'un
suflet, căci de se va opri mașina, îi va sta capul
unde-i stau picioarele.

Mitică își cunoscea logofetul. Il vedea că-i
șiret, dîr deocamdată n'avea ce să dîcă, căci dase
drumul celui mai vechiu și celui mai harnic
dintre toți logofetii, și acum trebuia să ia lucrurile
așa după cum sunt. El merse lângă grămada de
grâu, luă un pumn de grăunte, îl scutură printre
degete și îl asvêrlă pe grămăde. Luă încă odată,
il privi de aproape, apucă câte-ve grăunte din
dint și ce i-a mai rămas, a băgat în buzunarul
hainei.

Logofetul nu-și mai curma poruncile, și într'una
striga, când unuia, când altuia, și cu cōda
ochiului tragea la stăpanu-său, să se convingă
decă-l băgă în sēmă și decă-i face pe pofta
sufetului său.

Pe când se odichnia boerul la umbra unei co-

libe făcute din ramuri de ștejar, se vedea o cabrio-
letă venind de către arman. Era Olga, veselă de tot,
și Veta, fata din casă. Cum ajunse, se dete jos
fața boerului și alergă la tată-său cu o bu-
cură nespūsă și i arată epistola primită ađi dela Vlad.
Ii spuse, că Vlad a făcut esamenul de doctor și
că va veni; deasemenea că Nicu s'a pus pe carte
și se pregătesce pentru esamene. Ea arată, că se bu-
cură mai mult de Nicu, deși bine se putea vedea, că
ea e veselă și pentru unul și pentru altul.

Mitică rămase cam indiferentă și i ceru diarele,
cari au venit dela Buzeu.

Olga era nemulțamită de această nepăsare.

Intr'aceea veni și Veta lângă stăpană-sa și dēd
„bună-điua”, ăr boerul Mitică se ridică de pe bancă și
luă diarele, ce i-le aduse Veta. și când le luă, brodi
de i apucă și mâna Vetei.

Se făc îndată mai cu inimă și încep cu Olga
să vorbesc de epistola lui Vlad.

Țeranii de prin prejuru lucrau bărbătesce, dîr
acesta nu i impede de a arunca ochii la Olga, la
Veta și la boerul Mitică.

„Ore de ce va fi așa tristă Veta?” dîcea un
argat, ăr celălalt dēdea din umeri și i vedea de
lucrul său în semnă adevă, că nu pōte sci. Altul
mai bătrân se mira, cum de Olga este așa de sim-
plu îmbrăcată și cum de boerul nu s'a ridicat de
câtă când a venit Veta. Alt treilea admira frumșea
Vetei și găsia o fōrte mare asemănare cu boerul

Mitică, așa încât ar fi putut crede ori și cine, că
și Veta e din familie. Și numai ce-i drept, era și fru-
mōsă Veta, așa că i atragea luarea aminte și apoi
iș purta corpul ca o șerpică, încât ar fi băgat
în ispită și pe cel mai sfântoc bărbat.

Veta merse la cabrioletă și aștepta pe stăpană-sa,
ăr Mitică vorbea cu Olga despre Nicu, când și când
mai dîcea câte-o vorbă și despre Vlad, și așa spuind
multe de tōte o insoți pe Olga până la cabrioletă.

Visitiul se sui, de asemenea Olga și mai pe
urmă Veta. Mitică li-a dat mână de ajutor, și fi-
indcă cai erau neastēperați, dîse visitiului să țină
bine hățurile, și i permise astfel a ajuta și pe Veta
la suirea ei în cabrioletă. Era delicat de tot
astăđ boerul, cu atât mai vîrtos, că alungase dela
moșă pe logofetul Alexe, care sucise mințile sērma-
nei Veta.

Cabrioleta plecă, ăr Mitică rămase uitāndu-se
după ea.

„Să mergem la pădurea din marginea moșiei”,
dîse Olga, și i plimba veselă ochii pe întinsa câmpie.
Iș deschise apoi umbrela și, rămānēndu câte-va clipe
în tăcere, se gândia la indiferența ce a arāt-o ta-
tăl ei, când i-a făcut cunoscut, că Vlad a făcut
esamenul de doctor. „Cum se pōte”, iș dîcea ea,
„să fiă cineva așa de rece la o veste, care ar trebui să
inveselescă pe ori cine? Un băiat ca Vlad, eșit
dintr'o casă modestă, ajuns prin talentul său de a
a fi trimis cu o bursă a statului pentru completarea

DIN AFARĂ.

Agițiile Angliei în contra Portugaliei.

„Agenției Reuter“ i-se scrie din *Lissabona*, că în cercurile politice și industriale e mare nemulțumirea în contra Angliei. Se presupune adecă, că Anglia și mai ales presa engleză ar fi răspândit cu intenție sciri false și pline de o răutăcioasă fantăsiă despre neascultarea funcționarilor portugezii din coloniile portugeze. Acestea le-a făcut Anglia cu scop, ca să se agiteze opinia publică, și născându-se încercături, să pōta avea motiv de a interveni cu putere armată.

Crisa ministerială în Franca.

O telegramă din Paris, dând amănunte despre cel mai nou consiliu de miniștri din Paris, spune, că s'au născut serioase diferențe între singuraticii membri ai actualului ministeriu. Fiind adecă vorba despre urmărirea judecătorească a persōnelor implicate în afacerea vechiului „Comtoir d'Escomptes“ și a crahului de aramă împreunată cu acesta, ministrul de justiție *Thévenet* a pretins să fiă urmărit cei implicați, ori cât de înaltă poziție ar ocupa în lumea financiară. Față cu pretensiunea acesta, ministrul de finanțe *Rouvier* s'a provocat la cauze oportuniste accentuând, că darea în judecată a persōnelor dăătoare de ton pe terenul financiar ar fi păgubitoare pentru creditul public. Precum se susține, *Rouvier* a cerut dela *Carnot*, ca să intervină cu autoritatea lui, dăr *Thévenet* nu s'a învoit cu acesta. În urma acesta se vorbește, că crisa ministerială e inevitabilă și că *Rouvier*, pentru a fi scos din cabinet, să fi fost îmbiat cu postul de ambasador pe lângă guvernul italian, postu ce a rămas în vacanță după mōrtea lui *Mariani*. O altă telegramă spune, că în cercurile parlamentare s'a pornit o agitație formală în contra ministrului de externe *Spuller*. Privitor la crisa ministerială dă amănunte diarul centrului stâng „Parti National“, care se silesce a lă întări pe *Rouvier* în poziția sa prin asigurarea, că Țarul în curând îl va învrednici cu o deosebită distincțiune și că Țarul dorește să își exprime în public recunoștința sa pentru serviciile ce le-a adus *Rouvier* creditului rusesc. Această dorință a Țarului, la rândul ei, va fi cea mai convingătoare faptă pentru cei ce cred, că *Rouvier* s'ar fi vândut Germaniei.

Inarmările Rusiei.

Se semnalază o nouă întărire a armatei ruse. Deja în Aprilie anul trecut a fost sporit cu două regimente numărul regimentelor cazacilor de Don de întâia categoriă, care până

atunci erau în număr de 15. Această măsură s'a luat, fiindcă formarea a trei corpuri nou de armată (16, 17 și 18) a făcut necesară sporirea așa numitei cavalerii de armată. În fapt s'a format atunci o a doua divisiă combinată de cazaci din cele două regimente nou înființate de cazaci de Don de linia întâi Nr. 16 și 17, din regimentul 1 de Urup din armata cazăcescă din Cuban și din regimentul I de călăreți de Volga din armata cazăcescă din Terek, și această divisiă a fost mutată întâi la Ciugujev și apoi la Kamienec-Podolski dela granița austriacă. Pe lângă această fiă-care armată de cazaci pune pe picior totu atâtea regimente de călăreți de a doua și a treia categoriă, câte regimente sunt de categoria întâia. Armata cazăcescă de Don însă avea dela Aprilie anul trecut 17 regimente de categoria întâia, dăr numai câte 15 de a doua și a treia categoriă. Unu ocaz al Țarului publicat acum ordonă sporirea cazacilor de Don în timp de război cu 4 regimente de întregire, așa ca să fiă câte 17 regimente și de categoria a doua și a a treia, și deci numărul total al regimentelor cazăcesce de Don va fi în loc de 47 ca până acum, de aci înainte de 51. Armata cazăcescă de categoria întâia e în serviciu și în timp de pace, pe când cazacii din categoria a doua sunt în concediu ținânduși prezența și armătura în timp de pace, așa că regimentele trebuiesc formate în timp de război. În fine pentru a treia categoriă se ține gata în timp de pace numai armătura, cazacii sunt în concediu și cai n'au.

SCRILE ȚILEI.

† **Iōn Creangă.** În 2 Ianuarie s'a înmormântat la Iași marele prosator român Iōn Creangă. În el a perdut literatura română pe unul dintre cei mai distinși și mai simpatici scriitori populari ai săi, er învățământul pe unul dintre cei mai meritați instituitori români. Familia Creangă este de origine din Ardeal. După mamă; repositul I. Creangă a fost înrudit cu metropolitul de piă memoriă Iacob, marele luptător pentru cultura română în timpul Fanariților. Posterioritatea va aminti tot-deuna cu recunoștință numele lui Iōn Creangă, care în literatura noastră va rămâne nemuritor.

† **Vești dureroase.** Din București ni-se comunică trista scire, că *Stefan Popă*, numit acum în urmă după multe suferințe subdirectorul la școala de agricultură dela Ferestrău, a încetat din viață în cea mai

frumōsă etate a bărbăției, abia având 45 de ani. Decedatul ca bursier al „Asociației Transilvaniei“ a terminat studiile pedagogice în Praga și cele agricole în Kolșafska, Boemia. După terminarea studiilor a funcționat mai multu timp ca profesor în Blașiu, unde a eselat prin redactarea unui diar pedagogic-agronomic. Decedatul era un naționalist pronunțat, c'unu caracteru stoic, și creștend, că în România i'sar deschide unu mai întinsu teren de lucru, a părăsit Blașiu și s'a așezat cu numeroasă s'a familie în București. Aici, în cariera s'a, în loc de *trandafir* a găsit *spin*, cari i-au făcut viața cu multu mai amară de câtu în pacnicul cuib alu Românismului. După stabilirea sa în București, în cei dintei doi ani au avut nenorocirea de a pierde pe iubita sa soția, care era nepota ilustrului *septemvir* în pensie, *Augustin Laday*, și acum după atâtea suferințe a trecut și el la viața de veci, lăsând în urma sa patru copii minori și acum orfan și de tată și de mamă. Asemenea pierdere crudă o simt toți bunii Români și prin încetarea din viață a distinsului profesor din Botoșani *A. Marcianu*. Decedatul și-a făcut studiile liceale în Blașiu și devotându-se carierei sacerdotale a terminat studiile teologice la St. Barbara în Viena. Reîntorcându-se în patriă a fost numit profesor la Năsăud, de unde ca și mulți alții, amăgit fiind de unu orizontu mai strălucit, a trecut în România.

† **Statistica reformatilor din Ardel.** După datele oficiale mai nou, numărul credincioșilor reformați din Ardel este în timpul de față de 355,968. Aceștia au 509 preoți; se vine adecă totu la 642 suflete unu preot. Sunt însă vacante 38 de parohii, pentru cari din cauza prea slabei dotațiuni nu se află preoți. În întregu Ardelu numai 79 de parohii sunt de prima clasă, pe când de-a 4-a clasă sunt 265. Copii reformați obligați la școala sunt 55,825, dintre aceștia însă nu cercetă școala 13,802.

† **Cărți agitătoare.** Într'unu comitat alu Ungariei solgăbirul unu cercu a provocat primăriile comunale, ca să confisce cărțile agitătoare, ce se pretindea, că ar fi răspândite prin cercul respectiv. Aprōpe din tōte comunele a sosit raportul, că nu se află asemenea cărți. Unu singuru primar s'a prezentat înaintea solgăbirului cu unu sac mare plin de cărți; solgăbirul salta acuma de bucurie pentru rēplata ce va primi-o pentru activitatea sa plină de succes. Era s'lu lovescă însă damblaua, când,

deslegându sacul, a aflat mai multu de două mii de — cărți de dare (bir).

† **Esemplu vrednic de imitat.** În Toracul mare numeroșii membri ai familiei Mih. Secoșianu (Cercel) în 7 Ianuarie au ținut o sfătuire și s'au înțeles a intemeia, cu statut și regulament, unu fondu familiar, din care să se ajute tōte mlădițele fără deosebire de stare și secș din acea familie, cari voru avē voi să învețe carte, s'au unu ramu alu meseriilor s'au industriilor. Despre sfătuirile avute asupra aceste bune idei, spune „Luminătorului“, s'a luat și proces verbal și s'a ales o comisiune de trei, carea să prezenteze unei adunări generale spre desbatere și statorire proiectul de statut.

† **Esundare.** Se scrie din Hunedōra, că întregu ținutul Almașului e sub apă. Comunelor Zutaru, Săn-Mihai și Almașu li s'au făcut mari pagube.

† **Întregirea legii de cualificațiune.** Ministrul de interne în înțelegere cu respectivii miniștri speciali a dispus prin ordinațiune, că institutele agricole din Keszthely, Cașovia, Dobrițin și Clușiu-Mănăsturu, preparandia din Buda pentru învățatori școlilor civile, școala de industriă de artă și școala mediă de industriă din Pesta, școala mediă de mașini a statului din Cașovia, școala medie de industriă de lemn din Brașov, apoi școlile medicomerciale din Also-Kubin, Zombor și Oradea mare sunt a se considera ca ei gale, în rang cu gimnaziile și cu școlile reale când e vorba de cualificațiune pentru funcțiuni inferioare. Totu așa sunt considerate farmaciștii, cari au absolvat șese clase gimnaziale și cari după trei ani de prașă au depus esamenul de practicant. Cu gimnaziile inferioare și cu școlile reale inferioare sunt egale în rang cele patru clase inferioare ale școlei civile, școlile poporale superioare cu trei clase și școala comercială cu două clase din Canija mare.

† **Favorurile pentru darea viilor filoxerate** se voru estinde, precum spune „Nemzet“, și asupra viilor de viță americană, întru cât sunt plantate pe teritorii năsipose.

† **Unu solgăbiru esemplar.** Fōia „Sudung. Reform“ din Timișōra în nr. ei din 22 Ianuarie publică sub titlu: „Descoperiri scandalose din Caraș-Severin“ următoarea scire datată din Lugosș 21 Ian: „În cauza postului de notar din Fizeșu ađi s'a început la tribunalul din locu pertractarea finală, cu care privilegiu s'au constatat abuzuri scandalose

studiilor, unu băiatu cu atâtea cunoscințe, un băiatu, cu așa simțăminte nobile, cum numai în țera nemțescă am mai putut vedea pe când mă aflam în familia vėduvei G..., s'nu atragă luarea aminte a tatălui meu? Asta nu mi-o potu esplica! Trebuie că tata are pe sufletu nisce cugete, cari îl împiedică de a fi așa cum ar trebui să fiă. Trebuie că se află încurcat în vre-o afacere, care i răpesc liniștea, căci altă-dată vorbea tare bucuros despre Vladu, ba uneori dăcea, că are mare mulțămire, că Nicu se află împreună cu Vladu la Viena, căci totuși va fi supraveghiat el în ușurătatea lui și îndrumat spre bine de sfaturile bėtrănesci și de înțelepciunea adencă a lui Vladu. S'nu dăcă tata nici unu cuvėntu, prin care s'și spună mulțămirea față de Vladu?!... De Vladu, pe care îl stima foarte mult și pe care în vacanțele de mai nainte îl avea nedeslipit lângă sine, îl consulta chiar și în afaceri de moșă, îl ținea la noi în casă, îi dase chiar o odaia, și acum, când Vladu are cea mai mare sėrbătoare în viața sa, când Vladu este să vină acasă, tatălui meu să fiă așa de indiferent?! Ore ce să fiă la tata schimbarea acesta?”

Muncită de aceste gânduri și nedumeriri ajunse la pădure.

„S'ne dăm jostu, Veto, s'facem o plimbare, er tu, George, veđi de ai grijă de cai, s'nu se întemple ceva, cum sunt așa de neastempėrați.“

Pădurea era de stejari tufă, și stejarii erau cam

rari și pe jostu nu prea era erbă, căci pe acolo umbrau vite în pădure. Cu câtu însă intrai mai înăntu în pădure, cu atât vedeai erba mai verde și mai mare, er prin ochiurile, ce se aflau ici, colea, te puteai desfăta în tōtă bună voia, căci rēcōrea și adierea vėntului te trezia din molatică căldură, ce ai suferit-o pe câmpu. Merseră mai bine de o jumătate de oră Olga și Veta până la unu locu așa de bine cunoscut din vacanțele trecute. Ele strinseră nisce flori albe de sipică, albastre de cicōre și fie-care era într'altă parte, căci fie-căreia îi plăcea să fie singur. După puținu timp Olga se așeză pe iarba și încep să lege unu buchetu cu nisce fire de ață aurie, ce le avuse la sine. Ea încep să cante, er ecoulu pădurei reflecta sunetul atātu de mângăiosu, încātu Olga simția, că se sfērșese de mișcarea ei sufletescă.

„Ce frumosu cântu, coconiță!“ încep Veta, aducend flurile culesse stăpanei sale.

„Cântu și eu, că'mi place, Veto, și m'aduc aminte de când eram în Germania și de excursiunile, ce le făceam în împrejurime. — S'veđi tu pe Nemții aceia, cum se bucură când esu din orașe, cum admiră natura și câtă bucurie simțesc ei, când fac câte-o excursiune!“

„Mie nu'mi placu Nemții!“ grăi Veta și se așeză și ea lângă Olga și i da ajutoru, alegend i flurile de sipică, de lipan și de cicōre.

„Ce nu cunosc, nu'ți pōte plăce,“ grăi Olga și continuă cu cântecul ei ademenitor.

Vėntulu clătina vėrfurile stejariilor și frunzele crestate fluturau vesele și sclipiau în rațele sōrelui. Clopotele, dela o turmă de vite, se auđiau în depărtare și strigătele ciobanilor vestiau, că plăcă turma la adăpatu, și o cāntare de flueru pētrundea din ce în ce mai multu, ca și cum s'ar apropia.

Olga tăcu și uitându-se la Veta îi făcu semn cu sprāncenele.

„Auđi?“ dăse ea. „Ce doină frumōsă! Așa cāntă ciobanii, când le e dor de casa lor. Ai mai auđit tu vr'odată așa ceva, ai înțeles tu vr'odată farmecul fluerului păstorescu, ai înțeles tainicul doru, ce pētrunde inima la cāntarea doinei?“

Veta se mira. Ea s'ermana nu mai esise nicăiri din București și, deși băga ea de sēmă deosebirea vieței de orașu, totuși nu'și putea talmăci bucuria Olgei și nu putea înțeleg starea sufletescă a Olgei. Ea avea altă idee despre o domnișōră, ea nu mai vėduse în viața ei o fată ca pe Olga și de aceea asculta mai multu, pentru ca s'și facă plăcere, dăr nu era mișcată de impresiile ei, ci în nescire admira pe Olga și nu'și putea esplica, în ce adecă simte ea atātu farmecul.

„Veđi, Veto, tu nu pricepi taina ce se află în natură, și sufletulu tēu este atātu de rece, când elu ar trebui să salte de bucurie.“

Tocmai terminase Olga buchetulu, se uita la el și voia să se ridice. Într'aceia sosi călare pădurarul

în privința controlului oficiilor financiare și comitatense. Pavel Adam, fost primar (chinez), mărturisă, că în anul 1886 fisolgăbirul Făbry, după sondarea cassei comunale, a luat dintr'însa 530 florini, îi puse în buzunar și nu dădu chitanță, deși fu de repetite ori provocat. Mai târziu primarul întreabă și la oficiul de dare din Boesia, dacă Făbry a depus 530 fl. bani de contribuție din Fizeșiu. Însă nu primi răspuns, nici chitanță, ci primarul fu încriminat, era Făbry este încă totu fisolgăbiru. Mărturisirile primarului se adevăriră și de către Popovici.

Fasiunile de dare pentru capitalurile pasive, adecă pentru împrumuturile cu care sunt împovărate realitățile (casă, pământ), voru trebui să se predea negreșit oficiului de dare orășenesc pînă la 31 Ianuarie.

Măncată de lupi. Se scrie din Hațeg, că în zilele trecute o copilă din Silvașu a fost mănecată de lupi. Copila mergea dela Hațeg spre casă; pe drum îi eșiră înainte câți-va lupi, cari au sfășiat-o în bucăți-bucăți și au mănecat-o. Omen, cari mergeau la oraș, nu i-au aflat decât hainele pline de sânge.

Sinucisă. Se scrie din Oradea-mare, că profesorul gimnasial Toma Zboray s'a sinucisă; din ce cauză, nu se știe.

Din dieta ungară.

În ședința dela 24 Ianuarie n. cu ocazia desbaterei asupra bugetului ministerului de instrucție, la poziția despre autonomia bisericii catolice, cel dintău vorbitoru a fost Polonyi.

Deputatul opozițional, înainte de a se exprima asupra acestei importante chestiuni, a atras atențiunea guvernului la împrejurarea, că institutele de creștere astăzi sunt cea mai mare parte în mâinile călugărilor, care în loc de a propaga cultura maghiară, germanizează. Polonyi a constatat, că cele mai multe dintre călugărițe stau sub prioritatea Tiroleselelor și Bavareselor, cari venind aici în țară conduc germanizarea; față de acesta guvernului nu-i este permis a mai sta cu mâinile încrucișate. Singurul mijloc de vindecare al răului este ca călugărițele să vină sub subordinațiune maghiară.

Vorbindu despre bugetul ministrului de culte, Polonyi a spus, că opoziția totdeauna a făcut deosebire între bugetul acesta și celelalte, că față de ministrul de culte niciodată nu s'au născut iritații nervoase, dăr cu toate acestea față de actualul ministru de culte s'a năs-

cutu un fel de resimțământ pentru germanismul său, resimțământ, ce numai după multă penitență îl va pute șterge.

Vorbindu apoi de autonomia bisericii catolice, Polonyi a constatat, că ea nu se poate face de jos în sus după cum a d'is'o acesta în ședința trecută ministrul Csaky, ci din sus în jos. Cere apoi ministrului, ca să promită, că în anul acesta încă va face pașii necesari în această chestiune și cetesce apoi o declarație a episcopului dela Agria, din care se vede lămurit, că întregu episcopatul catolic doarește această autonomie. Totu în afacerea acesta Polonyi a mai cerut, ca să se conchieme congresul, care este competent a se pronunța.

După Polonyi a vorbitu *Asboth*, care e de părere, că nu e bine, ca statul să se amestece în afacerile interne ale confesiunilor. Vorbitorul apoi s'a ocupat de chestiuni privitoare la instrucția publică, vorbindu despre cultura națională și despre recerințele acesteia.

Cea mai importantă vorbire din ședința acesta a fostu a lui *Hermann Otto* despre cultura națională maghiară și despre stagnațiunea său mai bine d'is'u *decadența* literaturii naționale maghiare. Vorbitorul d'ice, că toți scriitorii maghiari se plângu că scrierile lor nu au trecere. Provoacă pe ori-ce om, d'ice *Heman*, să facă o plimbare prin orașul Budapesta, care de fapt se d'ice, că este centrul culturii maghiare, și să se uite la galantarele librărilor. Cea mai mare parte din acestea sunt încărcate cu Faust în legătură de leasă, cu chipurile lui Gretchen și cu totu felul de scrieri ale literaturii străine. (Așa este! în stânga estremă). De aici concludiunea, că aici la noi sunt două feluri de societăți, care aleg ce-i mai bun și mai frumos și, durere, nu cea ce e maghiară, fiindcă acesta nu-i atrage. Er decât vomu lua la aspră critică împărțirea instituțiilor culturale din Ungaria, ne vomu convinge, că curentul de până acum a fostu, că noi într'adevăr pretindem unu stat național puternic, cultură națională însemnată, dăr factorii culturali îi espunem la influențele străinismului. (Așa este! în stânga estremă) Eu recunosc, că Budapesta înainteză, se dezvoltă, se maghiarizează (?) chiar. Ținu mult și la Pojun și Kassovia, dăr că aici se dezvoltă vre-odată cultură maghiară specifică, *niciodată nu se va întâmpla*. Eu nu întreb ce-l conduce pe guvern în acestu punct fiindcă nu este numai greșela lui, ci greșela este a tuturor guvernelor a celor, cari au lucrat până acum neglijându cultivarea părților mai maghiare ale țării. Său d'ora crede d. ministru, că atunci, când se pornește

aici o propagandă pentru înființarea unei a treia universități, mă veți face să cotătesc pentru ca să se înființeze în Ungaria de jos universitate? Eu o pretind asta tocmai acum și decât crede cineva, că eu instinctiv gândesc la Seghedin, atunci binevoiti deridicați universitatea în Măcău (Mako), H. M. Vársárhely său în ori-care municipiu maghiar, dăr faceți-o în mijlocul maghiarimei... Auzim cu diverse ocazii d'icându-se, că „trebuie să nisum într'acolo, ca Budapesta să devină oraș al lumii.“ Mie nu-mi trebuie o Budapesta ca oraș al întregii lumi, fiindcă *acesta e imposibil*, nu se poate face. Mie imi trebuie o Budapesta ca oraș al adevăratului tip maghiar... La noi niciodată nu va veni Englesul, ca să vedă un oraș lumescu mai mare decât Londra, și nu va veni nici un străin înțelept decât pentru aceea, ca să vedă capitala tipică a Ungariei și în ea curata cultură maghiară...

În ședința dela 25 Ianuarie n. vorbi *Csatar* pentru apărarea intereselor școlilor populare, susținendu că e o nenorocire, că școlile populare sunt în mâna confesiunilor. Ar fi timpul, a d'is'u *Csatar*, ca să se facă ceva și pentru îmbunătățirea sorții învățătorilor popolari și cere, ca școlile confesionale să se subvenționeze din cassele comunale. După *Csatar*, ministrul ar fi trebuit să ceră mai multu cu 3 milioane. După *Schwarz* vorbi contra limbii grecesci, ér *Ugron* în interesul autonomiei catolice. *Ugron* a combătut idea lui Csaky, de a face autonomia din jos în sus, cu argumente puternice. După *Ugron* a vorbitu *Hock* totu despre autonomia bisericii catolice.

Astfel s'a făcutu *erăși* în dieta ungară ciorobor pentru toporu. Îi róde la inimă pe șovinisti, că nu se sporescu, i-a înebinitu idea maghiarizării, care câtu e hăul nu se va pute face.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.“

(Serviciul biurolui de coresp. din Pesta.)

Praga, 27 Ianuarie. Protocolul pactărei conține următoarele involeli: Membrii germani ai conferinței se îndatoroză a propune soților lor de partid, ca să între *erăși* în dietă. Decă există trebuință de o a doua școlă într'o localitate cu instrucțiunea în a doua limbă a țării, atunci se înființeză o școlă a minorității. Consiliul școlar al țării constă din secțiuni separate: boemă și germană. Înființarea unei noue camere de comerț în Boemia ostică. Revisuirea legii electorale dietale. Dețermurirea cercurilor judecătorești

și a districtelor judecătorești, cuprindendu pe câtu se poate comune cu o singură naționalitate. Pe lângă tribunalul suprem al țării din Praga se înființeză un tribunal german de întâia instanță. Revisuirea ordinațiilor privitoare la limbile țării. O lege privitoare la folosința limbilor țării la autoritățile autonome. Înființarea de curii naționale în dietă. Tote cluburile, afară de alii Cehilor tineri, cari voru delibera încă odată asupra chestiunii, au primit punctele de mai sus.

Dare de sémă și mulțămintă publică.

Petroșeni, Ianuarie 1890.

În Nr. 236 din 1887 alu acestui prețuit organ am făcutu cunoscutu, că, în ziua de 20 Septemvre a aceluiaș am s'a sfințit pētra fundamentală a noiei biserici gr. cat. din Petroșeni prin M. On. D-nu Ștefanu Radicu, protopop gr. cat. alu Jiului cu reședința în Petroșeni. Totu cu aceea ocaziune am promis, că voi chita pe cale d'iaristică și ajutoarele mărimate incuse în scopul edificării bisericii noastre.

Abia acum, după doi ani deja trecuți, sunt în stare a-mi pute implini această promisiune, dăr și acum numai în parte, de ore-ce o parte din colecte, trimițandu-se directe la Vener. Ordinariatu eppescu alu Lugosului, numele contribuțiilor mi sunt necunoscute. Știu însă, că până în 11 Noemvre 1888 a i încursu la Ordinariatu oferte în sumă de 1088 fl. 39 cr., la care a contribuit Maiestatea Sa împăratu-rege 200 fl., Maiestatea Sa împărătesa-regină 100 fl. Prețimea tractului protopopescu alu Jiului 240 fl. v. a.

Prin M. On. D-nu *Popu-Abelu Bociatu*, protopop gr. cat. alu Ulpiei Traiane, s'a colectat în :

I. *Grădisce* dela onor. d-ni: protopopu *Popu-Abelu Bociatu* 16 fl. Dr. *Dominicu* nobilu de Hardegger 10 fl. Din casa bisericească și școlastică 2 fl. Din *Brazova* și *Hobița* 2 fl. *Nicolau Trimbițonu* 1 fl. *Voina Simeđroni* 1 fl. Dela mai mulți poporeni 3 fl 60 cr. *Bateray Akos* 1 fl. *Farkas Janos* 1 fl. *Nandru Gyula* 1 fl. *Munyan Farkas* 1 fl. *Demeter Abraham* 1 fl. *Toma Petru* 1 fl. *Bucuru Popovici Hațegu* 1 fl. *N. Câmpianu* 50 cr. *Ant. Pogănu* 50 cr. *Demeter S.* 50 cr. *Schuster V.* 50 cr. *L. Kriegseisen* 50 cr. *S. B. Zaican* 50 cr. *Naiman K. Pesceana* 20 cr. *Simonu I.* 20 cr. *Simonu H.* 20 cr. *Drăgic Gy.* 30 cr. *Spitzer M.* 20 cr. *I. Drăghintu* 20 cr. *N. N.* 20 cr. Suma 47 florini 10 cr. v. a. (Va urma.)

Rectificare. În numărul 11 alu „Gazetei Transilv.“, la finea articolului „Institutele române de bani din Transilvania și Ungaria“, s'a strecurat o regretabilă eróre de tipar, însemnându-se suma totală a împrumuturilor date pe polițe, hipotece, obligațiuni etc. cu „4,400.000“, în locu de 6,400.000 fl. cum trebuia să fiă.

Editoru și Redactoru responsabilu:
Dr. Aurel Muresianu.

Marin, se dedă jos de pe cal și cu pălăria în mână d'ise „bună ziua.“

„Da ce-i, Marine? Ce te-a făcut să dai pe aicea?“

„Apoi de, cocoșă, am vedutu trăsura D-vostră și am credutu că să fiu și eu prinprejuru. P'aci umbă și vulpi și câni și să nu vi-se întâmple ceva.“

Olga rise și se uita la Marin, care sta totu cu pălăria în mână.

„Pune'n capu pălăria!“ grăi stăpăna și apoi îl întreabă de vênat, îl întreabă decât are pui de turturică și decât le poate aduce nisce prepelițe pentru Duminecă.

Marin d'ise, că toate se pot, decât vrea omul, și mai la urmă îi spuse, că de sigur va face rostul de toate.

„Mai ții minte, cocoșă,“ grăi apoi pădurarul, „an, pe vremea asta, era și D-nu Vladu și D-nu Nicu pe aci prin pădure, și umblam cu d'ensu la vênat? Mai ții minte, când ai rugat pe D-nu Vladu să nu pusce în cele două turturele, ce se guguleau pe o ramură uscată? — Mi-aducă aminte ca acum, că D-nu Vladu n'a pușcat, ér D-nu Nicu a tras în ele și a doborât pe una. D-ta ai plânsu atune și te-ai supărat.“

Olga era cu ochii uși de lacrimi și asculta cu dragu spusele lui Marin.

„Ei, ce mai omu Domnul Vladu... nu-i vorbă și D-nu Nicu, dăr D-nu Vladu, ce bucosu sta de vorbă

cu mine și-mi spunea felu de felu de povețe!“ isprăvi Marin vorba clătănindu din capu.

„Lasă, Marine, că D-ta ești harnicu!“ grăi Olga și i d'edă doi lei, ce i avea la sine.

Marin d'ise „sărutu mâna“ și băgă banii în șerparu, îi spuse apoi, că în leasa de pe bordeiul lui, unde sunt nisce perle sălbatic și tușuri de porumbe, se ținu turturelele cu cuiburile lor și că va face elu rostul, că a lăsatu vorbă la unu pretin și știe că a îngrijit elu de aceea, ce i făgăduise.

„Să veți cocoșă, ce s'u acolo de turturele și de porumbe sălbatic; cu toate acestea,“ adause elu, „mare meșteșug trebuie la vênat, căci păseri mai simțitoare ca acestea nu cred că sunt pe lume... Vine și în vara asta D-nu Vladu?“ întreabă Marin în cele din urmă, uitându-se vesel la stăpăna-sa.

„Așa cred, Marine, căci tocmai a terminat cu școlă,“ d'ise Olga și se pipă la haină, unde avea scrisoarea, și bucuria se vedea în ochii ei scânteietori.

Olga și Veta porniră spre cabriolet, ér Marin le urma trăgânduși calul de d'alog. Până la trăsura multe mai spuse Marin din petrecerea de astă-vară, despre inima bună și de mintea ageră a lui Vladu.

Veta nu prea vorbea, ea se mira, cum de Olga e așa de vorbitoare și cum de bagă în sémă pe Marin și-lu ascultă. „La București n'ar face un lucru ca acesta o cocoșă,“ își gândia ea, dar nu grăi nimic. Într'un târziu vedendu o gălbineală pe scórța stejarilor, întreabă pe Marin, de unde vine acesta.

„Dela crivețele de iarnă și dela Dumneșeu,“ răspunse Marin scurt și își urmă calea sa.

Ajunseră la cabriolet și se suiră. Vizitiul trase bice cailor, ér Marin încălică și plecă prin pădure.

Olga aruncă ochii spre pădure și se bucura în sine de vorbele lui Marin și când se cugeta că peste puțin va veni Vladu acasă, o apuca unu tremur de bucuria.

Când eșiră din leasă, se întâlniră cu ciobanii, cari mânu turma lenosă la adăpatu, și Olga, după ce se uită din ajunsu la mersul turmei, se adresă către Veta cu vorbele:

„Veți, Veto, câtă frumșete este în acestu mers alu turmei, căci când te uiti pe marginea pădurei, cum rămân arborii în urmă, cum înainteză vitele, cum alergă câinii în dreapta și în stânga și cum cântă ciobanii, n'ai decât să-ți inchipuesci acestea câte le veți înaintea ta, făcute cu color pe pânză seu pe hărtia, și ai unu tablou din cele mai frumoșe.“

Veta d'edă din umeri.
„Eu nu știu cocoșă, dăr multu mă miru de D-ta, cum vorbeai și cu Marin în pădure. La București așa ceva ar fi neaușit, căci ce poți înțelege dela unu moșicu și unu nespălatu ca Marin.“

Olga zîmbi, dăr îndată apoi d'ise:
„De-aceea nu-mi place nicăiri ca la moșă.“
Atăta grăi Olga și apoi tăcu și tăcută a rămas până la curte.

(Va urma.)

Cursul pietei Braşov

Table with exchange rates for various currencies like Banote românești, Argint românescu, Napoleon-d'or, etc.

Table with financial data including Amortisarea datoriei, Renta de hârtie austriacă, and various bonds.

Cursul la bursa de Viena

Table with stock market rates for Vienna, including Renta de aur, Renta de hârtie, and various bonds.

Avistă d-loru abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal...

Domnii, ce se abonază din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Totodată facem cunoscută tuturor D-loru abonați, că mai avem din anii trecuți numerii pentru complectarea colecțiilor...

Administraț. „Gaz. Trans.”

ABONAMENTE la „GAZETA TRANSILVANIEI”

Prețul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria: Pe trei luni (3 fl.), Pe șese luni (6 fl.), Pe unu anu (12 fl.).

Pentru România și străinătate:

Table with subscription rates for Romania and abroad: Pe trei luni (10 fr.), Pe șese luni (20 fr.), Pe unu anu (40 fr.).

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria: Pe anu (2 fl.), Pe șese luni (1 fl.), Pe trei luni (50 cr.).

Pentru România și străinătate:

Table with subscription rates for Romania and abroad: Pe anu (8 franci), Pe șese luni (4 franci), Pe trei luni (2 franci).

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se voru abona din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și a arata și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.”

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Octomvrie 1889.

Large table with train schedules for various routes: Budapesta-Predealu, Predealu-Budapesta, B.-Pesta-Aradu-Teius, Teius-Aradu-B.-Pesta, Copşa-mică-Sibiu, etc.

Notă: Numerii incuadrați cu linii grôse însemnăză orele de noapte.